

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1832_503A-intro-shoot-idm146.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Universal-Historisk Vidskab

Med sin universalhistoriske Vidskab ville Grundtvig godtgøre, at

naar Man betragter Aandens Verden med *Nordiske Öine* i *Christendommens Lys*, da faaer Man Begreb om en *Universal-Historisk* Udvikling, Konst og Vidskab, der omfatter hele *Menneske-Livet*, med alle dets Kræfter, Vilkaar og Virkninger, frigiör, styrker og forlyster Alt hvad der staaer i Pagt med *Enkelt-Mandens*, *Folkenes* og hele *Menneske-Slægtes* timelige Velfærd, og maa nödvendig lede til den fuldkomneste Forklaring [forklarelse] af Livet, der paa Jorden er muelig (Grundtvig 1832, s. 7).

Nordens ånd

Med det indledende "Rim-Brev til Nordiske Paarörende" gør Grundtvig det klart, at han med bogen vil vække "Nordens Kæmpe-Aand" (s. 95) med dens vilje til kamp for ånd og frihed - "Frihed for Loke saavel som for Thor" (s. XI).

Forudsætningen herfor er synet på folk og folkeånder som overhistoriske enheder, en gang for alle sat ind i historien efter Babel som beskrevet i Første Mosebog (Vind 1999, s. 111-124). Den folkeånd, der kom til udtryk i den oldnordiske mytologi, er således den samme som i *Beowulf*, i Shakespeare, i det moderne Englands 'fri og levende virksomhed', og som altså nu skal genvækkes i Norden.

Til Grundtvigs historiesyn hørte, at verdenshistorien kan forstås gennem kun fire *hovedfolk*, nemlig jøderne, grækerne, romerne og nordboerne (Grundtvig 1832, s. 19 f. og s. 24). Han satte jøderne og grækerne højt, men betragtede romerne som et åndløst røverfolk. Og i den nye tid er det nu det fjerde hovedfolk, nordboerne, der skal lede menneskeslægten videre efter Forsynets plan.

De i folkevandringstiden udvandrede nordboer havde allerede øvet store bedrifter med angelsakserne og under korstogene, men nu måtte "det *kværsiddende* [tilbageværende] og ei det *udvandrede Norden* blive Aandens Hoved-Hjul" (s. 3). Her skulle skabes en ny og højere historisk Vidskab i "Modsætning til den *Romersk-Italienske Livs-Plage* og *Aands-Fortærelse*" (s. 8).

Til den universalhistoriske Vidskab hørte også ideen om verdenshistorien som et naturligt levnedsløb analogt med det enkelte menneskes livsaldre og domineret af psykologiske karakteristika hentet herfra. Således var "*Old-Tiden Phantasiens Alder*, *Middel-Alderen Fölelsens*, og *den ny Tid Forstandens* eller *Efter-Tankens*" (s. 55). Forstandens tidsalder var også oplysningens og videnskabens tidsalder, hvor en universalhistorisk Vidskab skulle kaste lys over menneskeslægtes historie og endemål.

Grundtvigs syn var i pagt med oplysningstidens stærke fremskridtstro. *Nordens Mythologi* er præget af optimisme på vegne af den nye nationale selvbesindelse efter Napoleonskrigene, løfterne om folkefrihed og af videnskabens fremskridt. Grundtvig var blevet profet for det "verdenshistoriske Gyldenaar i det nittende Aarhundrede", som det hed i 1838 (Grundtvig 1877, s. 468).

Det gjaldt en ny lærdom med den universalhistoriske Vidskab, men lige så vigtig var en folkelig vækkelse: "*Folkelig Vidskab* eller *Folke-Dannelse* og *Folke-Oplysning* i rigtig, aandelig Forstand, det er det andet nödvendige *Kæmpe-Skridt*, der maa giöres uopholdelig" (Grundtvig 1832, s. 24). Der er brug for "Et *Borgerligt* og *Ridderligt Academie*, eller hvad Man vil kalde en saadan höiere Anstalt for folkelig Dannelse og for praktisk Duelighed i alle Hoved-Fag" (s. 28). Inden længe udmøntede dette ønske sig i skrifterne om Akademiet i Sorø og den folkelige højskole.

Græsk og nordisk

I den universalhistoriske Vidskab indgår som et fremtrædende tema også den græske oldtidsmytologi. Grundtvig betragter nu de græske myter på linje med de nordiske som vidnesbyrd om græsk folkeånd og grækernes rolle som hovedfolk i universalhistorien. De havde haft deres storhedstid i oldtiden, men som mange intellektuelle i Europa fulgte Grundtvig med sympati grækernes uafhængighedskamp i 1820'erne.

Det afgørende er modstillingen af ånden i græsk og nordisk mytologi som svarende til modstillingen af natur og historie - og af kvindeligt og mandligt. De græske myter er naturpoesi, der spejler den jordiske, sanselige

kærlighed, hvor de nordiske er historisk poesi om en højere åndelig kærlighed. De ser livet "fra dets natur-historiske og dets universal-historiske Side, thi derved forbindes de som Mand og Kvinde, udtrykkende det samme Menneske-Liv i sin *Kraft* og i sin *Skiönhed*" (s. 84).

Der gælder, at "Grækenlands og Nordens Myther afbilde ligesaa universelt Menneskets Forhold til Jorden og til Tiden" (s. 88), og derfor hører begge til den kommende "*Græsk-Nordiske* eller *Ny-Danske* Livs-Udvikling og Aands-Dannelse" (s. 7 f.). Med *Bragesnak* fra 1844 skulle Grundtvig give en mere udførlig fortolkning af græsk mytologi.

Tro og anskuelse

En forudsætning for *Nordens Mythologi* er Grundtvigs kirkelige anskuelse fra 1825. Det hedder indledningsvis, at det er afgørende at besinde sig "ei alene paa Forskiellen mellem Christendom og Bibel-Tro, men ogsaa mellem Christen Tro og Christelig Anskuelse" (s. 14). I stedet for "Christelig Anskuelse" foretrak han "den Mosaisk-Christelige Grund-Anskuelse" (s. 11), da det handlede om det lys over historien, som kastes fra både jødernes og de kristnes historie.

Den kristne tro betyder troen på Kristus som den opstandne frelser. Den mosaik-kristelige anskuelse betyder at se menneskelivet som oprindelig skabt til et paradisliv, men senere faldet dybt for gennem historien gradvist at udvikle sig frem mod et genvundet paradys.

Den mosaik-kristelige anskuelse betyder således et bibelsk historiesyn, fra Første Mosebog til Johannes' Åbenbaring. I den forstand var og forblev Grundtvig bibeltro, men han kan nu medgive, at også hvis Jesus var en profet uden guddommelig særstatus, kan verdenshistorien forstås 'naturligt' som et universalhistorisk verdensdrama.

Med adskillelsen mellem tro og anskuelse kunne Grundtvig virke for folkelig oplysning også uden at forudsætte den kristne tro. I *Haandbog i Verdens-Historien* hedder det udtrykkeligt, at han vil skelne "skarpt mellem *Kirke* og *Skole*, *Tro* og *Vidskab*, *Timeligt* og *Evigt*" (Grundtvig 1833, s. VIII).

Adskillelsen betød også en forsoning med den tyske naturfilosofi og med de "Naturalister, med Aand" (Grundtvig 1832, s. 74), der som Schelling anerkendte menneskets åndelige væsen uden at dele troen på Kristus som den personlige frelser. Nu lyder en forsonende bemærkning: "*Natur-Philosophien* var imidlertid et glimrende Forsøg paa at forbinde Phantasien med Forstanden" (s. 86). Det vil imidlertid netop først lykkes her i Norden, "hvor *Poesi* og *Historie* har været sammensmeltede fra Arilds-Tid" (s. 86), hvad mytologien vidner om.

Universalprofetiske myter

Hvor han i *Nordens Mythologi* i 1808 havde betragtet myterne som poetiske udtryk for de gamle nordboers sjæleliv, så rummer myterne nu et langt større potentiale, for "Hoved-Folkenes Myther er universal-prophetiske" (s. XXVI, se også s. 67). De nordiske myter vidner således om en endnu levende nordisk folkeånd, dens opgave og førende rolle i verdenshistorien i 1800-tallet (Vind 1999, s. 181-187).

Myter benytter sig af 'sindbilledsprog', der for Grundtvig betød det samme som poesi i højeste forstand: et billedsprog for den usynlige, åndelige virkelighed og dens kræfter. Som oldtidspoesi har de oprindelig lydt som levende, mundtlige ord, modsat bøgernes - herunder mytologiernes - døde skrift. Når Grundtvig taler om "*Ære-Frygt* dyb for det *levende Ord*" (Grundtvig 1832, s. XII), så er det forudsat, at der er tale om mere end blot mundtlig tale, nemlig om ord med åndelig kraft.

Med udtrykket historisk-poetisk menes, at myterne som historiske udtryk for ånd og sandhed kan og skal gendigtes af en ny tids åndsbeslægtede skjalde, for at indholdet kan blive levende og bidrage til at vække folkeånden på ny. Grundtvigs 'udvikling og oplysning' af myterne i 1832 bliver også en fri udvikling af hans eget livs- og historiesyn. Alfader og nornerne vidner om nordboernes sans for tidernes sammenhæng, en åndelig styrelse og et evighedsmaal. Kampene mellem aser og jætter afspejler kampen mellem det ædle menneskelivs idealer og åndløs stræben, mellem kampglæde og dødbideri.

De enkelte myter har med den profetiske dimension fået større historiefilosofisk rækkevidde: *Vølvens Spådom* ses ikke kun som en beåndet digters anelser, men som den nordiske folkeånds højeste profetiske skabelse, der peger på, hvad der nu er Nordens verdenshistoriske opgave: at skabe den universalhistoriske

Vidskab.

Tilsvarende er myten om asken Yggdrasil vokset. I 1808 spillede Yggdrasil en underordnet rolle som en del af "Fabellæren", nærmest et poetisk billede af tiden og tidens gang (Grundtvig 1808, s. 153). I 1832 har billedet fået større dimensioner. Yggdrasil har fået en fremskudt plads i fremstillingen og en ny verdensomspændende betydning som et storslået, ægte nordisk billede: "den Universal-Historiske Ask, eller Menneskehedens Stam-Træ, af hvis Rod *Erfarings-Kilden* unægtelig udspringer, og af hvis Dryp den daglig voxer" (Grundtvig 1832, s. 240).

Myten om Heimdal, der 1808 spillede en helt underordnet rolle (Grundtvig 1808, s. 26 f.), har fået en fremtrædende plads som "Udtrykket for den *Vidskab* og *Forstand*, der ikke spotter, bestrider [bekæmper] eller forraader, men *forsvarer Aandens* og *Poesiens Verden*" (Grundtvig 1832, s. 478).